

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะนักส่งเสริมการเกษตรประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สรุปผลการวิจัย อภิปรายและเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะนักส่งเสริมการเกษตรสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร สปป.ลาว 2) สภาพการส่งเสริมการเกษตรของ สปป.ลาว 3) สมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตรของ สปป.ลาว และ 4) แนวทางพัฒนาสมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตร ประชากรได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในแขวงจำปาสักซึ่งเป็นตัวแทนแขวงของสปป.ลาว จากการสุ่มแบบกลุ่ม แขวงจำปาสักมีนักส่งเสริมการเกษตรจำนวน 385 คน สุ่มตัวอย่างแบบโควต้าเมืองละ 4 รายแบบพบโดยบังเอิญ รวม 40 ราย และเกษตรกรไม่ทราบจำนวนประชากร ใช้สุ่มตัวอย่างแบบโควต้าเมืองละ 10 ราย แบบพบโดยบังเอิญ รวม 100 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มเจาะจงเฉพาะผู้เกี่ยวข้องกับนักส่งเสริมการเกษตร จำนวน 20 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา

1.1 สภาพการผลิตทางการเกษตรของ สปป.ลาว

สปป.ลาว มีการปลูกพืชหลายชนิด แต่ส่วนใหญ่เป็นการปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนหรือจำหน่ายในประเทศ แต่ก็มีพืชหลายชนิดสามารถผลิตและส่งออกได้ เช่น ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดหวาน อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา กาแฟ ลูกเดือย และกล้วย เป็นต้น พืชไรที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด คือ ข้าว รองลงมาได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กาแฟ ลูกเดือย อ้อย และข้าวโพดหวาน มีการเลี้ยงสัตว์ สัตว์ที่มีการเลี้ยงในสปป.ลาว ได้แก่ สุกร วัว ควาย แพะ แกะ และสัตว์ปีก โดยจำนวนวัวจะมีมากกว่าจำนวนควาย นอกจากนี้ยังมีผลผลิตจากประมง โดยการที่เพาะเลี้ยงจับตามแหล่งน้ำธรรมชาติ มีสินค้าเกษตรส่งออกมีมูลค่าไม่น้อย รวมทั้งมีการนำเข้าสินค้าเกษตรด้วย

1.2 สภาพการส่งเสริมการเกษตรของ สปป.ลาว

การส่งเสริมการเกษตรใน สปป.ลาว มีหน่วยงานรองรับคือกรมปลูกฝังและส่งเสริมการเกษตรอยู่ภายใต้กระทรวงเกษตรและป่าไม้ มีนักส่งเสริมที่เรียกว่าเจ้าหน้าที่กิจกรรมปฏิบัติงานในระดับหมู่บ้าน สปป.ลาว เป็นประเทศที่มีโครงการจากประเทศและองค์กรต่างๆ ให้การสนับสนุนรวมทั้งการจัดการระบบการส่งเสริมการเกษตร Village Extension System (VES) ซึ่งเป็นระบบที่ใช้

หลักการพื้นที่เป้าหมายเป็นหลักแบบทำงานร่วมกัน มีนักส่งเสริมการเกษตรที่คนในหมู่บ้านคัดเลือกให้ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและประสานกับนักส่งเสริมจากภาครัฐ นักส่งเสริมภายใต้กรมปลูผักและส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทหน้าที่ในการเผยแพร่วิชาการความรู้แก่เกษตรกรเช่นเดียวกับประเทศไทย โดยร้อยละ 51.0 ของเกษตรกร มีพื้นที่ 10 ไร่หรือน้อยกว่า เป็นเจ้าของพื้นที่ทำเกษตรกรรมเองเฉลี่ย 25.90 ไร่ รายได้จากการทำเกษตรกรรม /ปี เฉลี่ย 11,961.85 บาท รายจ่ายค่าที่ดิน/ไร่ เฉลี่ย 779.20 บาท ค่าแรงงาน เฉลี่ย 11,696.53 บาท ค่าพันธุ์/ไร่ เฉลี่ย 10,854.23 บาท รายจ่ายค่าดูแลรักษา/ไร่ เฉลี่ย 33,359.71 บาท

การได้รับการสนับสนุนด้านการเกษตรของเกษตรกร เกษตรกรร้อยละ 57.0 ระบุว่าไม่ได้รับการฝึกอบรม ที่ได้รับการฝึกอบรมต่ำสุด 1 ครั้ง สูงสุด 10 ครั้ง เฉลี่ย 1.11 ครั้ง ร้อยละ 72.0 แก้ปัญหาด้วยตนเอง ร้อยละ 55.0 ปรึกษาเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 40.0 ปรึกษาเพื่อนบ้าน และร้อยละ 3.0 ปรึกษาผู้นำ ร้อยละ 66.0 ได้รับข่าวสารจากสื่อสารมวลชนประเภทต่างๆ ร้อยละ 51.0 ได้รับจากนักส่งเสริมการเกษตร และได้พบนักส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ยเดือนละ 1.72 ครั้ง โดยร้อยละ 45.0 พบที่สวนหรือไร่นา และเกษตรกรระบุว่า การได้พบกับนักส่งเสริมการเกษตรเป็นประโยชน์ในระดับมาก

1.3 สมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตรของ สปป.ลาว

ในการวัดสมรรถนะของนักส่งเสริมตามเครื่องมือโดยกำหนดตัวเลือกตามกลุ่มต่างๆ นั้นสรุปได้ว่านักส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติงานตามสมรรถนะด้านต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 5.1 สมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตร

สมรรถนะ	จำนวนตัววัด	ระดับการปฏิบัติ				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
การจัดกระบวนการเรียนรู้	6			4	2	
การพัฒนาองค์กร	6			4	2	
การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วม	5			4	1	
การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร	8			6	2	
การใช้เทคนิคการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร	5			5		
การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร	3			3		
การส่งเสริมเคหกิจเกษตร	4		1	3		
การจัดการความรู้	3			3		
รวม	40	-	1	32	7	-

จากตารางที่ 5.1 สรุปได้ว่า นักส่งเสริมการเกษตรมีการปฏิบัติงานตามสมรรถนะในระดับปานกลาง โดยในตัวชี้วัดจำนวน 40 ตัว นักส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติในระดับปานกลาง 32 ตัว ปฏิบัติในระดับมาก 7 ตัว ได้แก่ การกำหนดบุคคลเป้าหมายในการร่วมกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.68$) การกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.58$) การติดตามและประเมินผล ($\bar{X} = 3.53$) การกำหนดเป้าหมาย ($\bar{X} = 3.50$) การกำหนดพื้นที่ดำเนินการ ($\bar{X} = 3.48$) การพัฒนาเครือข่าย ($\bar{X} = 3.50$) การกำหนดเนื้อหาและวิธีการในการถ่ายทอดเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.45$)

ในประเด็นด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตรนั้น พบว่า

1. บุคลิกลักษณะประจำตัวเพื่อการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของนักส่งเสริม

ได้แก่- การติดต่อสื่อสารนั้น นักส่งเสริมการเกษตรระบุว่า เป็นบุคลิกลักษณะประจำตัวในระดับมาก มีเพียง 2 ประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การโน้มน้าวใจ และความรับผิดชอบ และความตรงต่อเวลา

- การเป็นผู้ให้บริการ ในประเด็นการให้บริการ นักส่งเสริมการเกษตรระบุว่า เป็นบุคลิกประจำตัวในระดับมาก มีเพียง 1 ประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ให้บริการ

- มนุษย์สัมพันธ์กับเกษตรกร ในประเด็นมนุษย์สัมพันธ์กับเกษตรกร นักส่งเสริมการเกษตรระบุว่า เป็นบุคลิกลักษณะประจำตัวในระดับมากทุกประเด็น

2. การแสดงบทบาทของนักส่งเสริมการเกษตร

ในการแสดงบทบาทการปฏิบัติงานของนักส่งเสริมการเกษตรระบุว่าแสดงบทบาทในระดับปานกลาง มีเพียง 2 ประเด็นที่แสดงบทบาทในระดับมาก คือ การให้คำปรึกษาหรือให้คำแนะนำแก่เกษตรกร และการประสานงานการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหา

3. แนวทางพัฒนาสมรรถนะนักส่งเสริมการเกษตร

ความรู้

- เนื้อหาวิชาการที่ต้องใช้ในการส่งเสริม
- สมรรถนะในงานของนักส่งเสริม

ทักษะ

- การพัฒนาบุคลิกลักษณะเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ตนเองและเกษตรกร
- เทคนิคการเข้าถึงเกษตรกร ผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา
- การฝึกปฏิบัติในเทคนิควิชาการเพื่อการถ่ายทอด

ทัศนคติ

- มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพส่งเสริมการเกษตร ต่อเกษตรกร ต่อภาคเกษตร และต่อตนเอง

บุคลิกลักษณะประจำตัว

- พัฒนาและปรับปรุงลักษณะประจำตัวให้เป็นที่น่าเชื่อถือแก่เกษตรกร

แรงจูงใจ

- สร้างแรงจูงใจให้ตนเองในการปฏิบัติงาน
- หาสิ่งเร้าที่จะช่วยกระตุ้นให้แสดงบทบาทหนักส่งเสริมการเกษตรตามสมรรถนะต่างๆ ดังภาพ

ภาพที่ 5.1 สมรรถนะนักส่งเสริมการเกษตร

จากภาพอธิบายได้ว่าแนวทางพัฒนาสมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตรทั้ง 8 ประเด็น ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของนักส่งเสริมการเกษตร นักส่งเสริมการเกษตรจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบทั้ง 5 ประการ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ บุคลิกลักษณะประจำ และแรงจูงใจ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามสมรรถนะ โดยการพัฒนาองค์ประกอบทั้ง 5 โดยดำเนินการ ดังนี้

เรื่องที่ต้องพัฒนา	วิธีการพัฒนา
<p>ความรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - เนื้อหาวิชาการที่ต้องใช้ในการส่งเสริม - สมรรถนะในงานของนักส่งเสริม 	<p>ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การฝึกอบรมหรือการศึกษาตามอรรถศาสตร์จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ทั้งในระบบและนอกระบบ</p>
<p>ทักษะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาบุคลิกลักษณะเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ตนเองและเกษตรกร - เทคนิคการเข้าถึงเกษตรกร ผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา - การฝึกปฏิบัติในเทคนิควิชาการเพื่อการถ่ายทอด 	<p>ทักษะเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ และฝึกฝน ให้เกิดความเชี่ยวชาญหรือชำนาญ นักส่งเสริมการเกษตรพึงใช้ประสบการณ์จากการปฏิบัติงาน การเรียนรู้จากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งเกษตรกรซึ่งมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในด้านการเกษตร</p>
<p>ทัศนคติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพส่งเสริมการเกษตร ต่อเกษตรกร ต่อภาคเกษตร และต่อตนเอง 	<p>มองโลกในแง่ดี เรียนรู้และฝึกฝน</p>
<p>บุคลิกลักษณะประจำ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาและปรับปรุงลักษณะประจำตัวให้เป็นที่น่าเชื่อถือแก่เกษตรกร 	<p>ขยันหมั่นเพียรในการเรียนรู้ การประเมินตนเองจากคนรอบข้าง รับรู้และพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ผ่านกระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม</p>
<p>แรงจูงใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สร้างแรงจูงใจให้ตนเองในการปฏิบัติงาน - หาสิ่งเร้าที่จะช่วยกระตุ้นให้แสดงบทบาทนักส่งเสริมตามสมรรถนะต่างๆ 	<p>หาต้นแบบที่ดี บุคคลประทับใจ เรียนรู้ สันทนา</p>

ภาพที่ 5.2 การพัฒนานักส่งเสริมการเกษตร

จากภาพที่ 5.2 อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนานักส่งเสริมการเกษตรในองค์ประกอบทั้ง 5 ประการ จะต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมดังนี้

- การพัฒนาความรู้ ด้วยการศึกษต่อในระดับที่สูงขึ้น การฝึกอบรมหรือการศึกษาตามอรรถศาสตร์จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ทั้งในระบบและนอกระบบ
- การพัฒนาทักษะ ด้วยการเรียนรู้ และฝึกฝน ให้เกิดความเชี่ยวชาญหรือชำนาญ ใช้ประสบการณ์จากการปฏิบัติงาน การเรียนรู้จากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งเกษตรกรซึ่งมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในด้านการเกษตร
- การมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ด้วยการมองโลกในแง่ดี เรียนรู้และฝึกฝน

- ฝึกให้เป็นผู้มีบุคลิกลักษณะประจำที่ขยันหมั่นเพียรในการเรียนรู้ รับการประเมินตนเองจากคนรอบข้าง รับรู้และพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ผ่านกระบวนการ หรือวิธีการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

- สร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเองด้วยการหาต้นแบบที่ดี บุคคลประทับใจ เรียนรู้ และสนทนา

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 สภาพการผลิตทางการเกษตรของ สปป.ลาว

เกษตรกร สปป.ลาว ส่วนใหญ่ยังคงทำการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์แบบเกษตรกรรายย่อย มีรายได้ต่ำ แต่มีความหลากหลายในเกษตรกรรมทั้งพืชสัตว์ และสัตว์น้ำ สอดคล้องกับอภิชาติ พงษ์ศรีหตุลชัย (2555) ที่พบว่าเกษตรกร สปป.ลาว ยังมีความต้องการทำการเกษตรแบบยังชีพ เพราะการทำการเกษตรเชิงพาณิชย์มีความเสี่ยงสูง และต้องลงทุนมาก

2.2 สภาพการส่งเสริมการเกษตรของ สปป.ลาว

งานส่งเสริมการเกษตร สปป.ลาว ใช้ระบบการส่งเสริมการเกษตรที่ไม่ต่างจากประเทศไทย โดยมีนักส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติในระดับหมู่บ้าน มีองค์กรต่างๆ ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนตั้งแต่เริ่มมีการส่งเสริมการเกษตร มีการจัดตั้งหน่วยงานรองรับโดยตรง มีการกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรไว้ Xaypladeth Choulamany (2015) แต่ในการดำเนินการยังขาดแคลนงบประมาณซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกษตรกรระบุว่าได้พบกับนักส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ยเพียงเดือนละ 1.72 ครั้ง และเกษตรกรเกินครึ่งระบุว่าไม่ได้รับการฝึกอบรม และเกษตรกรกว่าสามในสี่แก้ปัญหาด้วยตนเอง และส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากสื่อสารมวลชนประเภทต่างๆ

2.3 สมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตรของ สปป.ลาว

การกำหนดสมรรถนะของนักส่งเสริมยังไม่ชัดเจน รวมทั้งการพัฒนาให้นักส่งเสริมปฏิบัติงานให้บรรลุยุทธศาสตร์ก็ไม่ทั่วถึง ทำให้นักส่งเสริมยังปฏิบัติตามสมรรถนะที่ใช้วัดในระดับปานกลาง ถึงร้อยละ 80 ดังนั้นหาก สปป.ลาว จะมีการกำหนดสมรรถนะอาจใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป็นสมรรถนะหลักและสมรรถนะรอง ตามที่ Nav R.Ghimre and Robert A. Martin (2011) ได้ให้แนวทางไว้ว่าการพัฒนาสมรรถนะประกอบด้วย การประเมินความต้องการ การพัฒนาหลักสูตร วิธีการประเมิน รวมถึงกลยุทธ์การนำความรู้ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย ในส่วนบุคลิกลักษณะประจำของนักส่งเสริม พบว่า ในประเด็นการติดต่อสื่อสารนักส่งเสริมสามารถปฏิบัติในระดับมากเกือบทุกประเด็น ซึ่งการติดต่อสื่อสารเป็นทักษะที่จำเป็นและต้องใช้ความสามารถในการทำงาน สอดคล้องกับ

ดาระกา ศิริสันติสัมฤทธิ์ (2552) ศึกษารูปแบบสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ พบว่า ทักษะและความสามารถในการติดต่อสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งในคุณลักษณะที่จำเป็นของสายงานที่ต้อง ประสานกับผู้อื่น ไก่คำ สุวันนะเมที และคณะ (2561) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของ พนักงานได้แก่ การทำงานเป็นทีม ความผูกพันต่อองค์กร การมีส่วนร่วมและการบริการ และโรเจอร์ (2002) ศึกษาการเพิ่มขีดความสามารถของมนุษย์เพื่อการขับเคลื่อนการส่งเสริมในเอริเทรีย พบว่า ปัญหาที่ส่งเสริมโดยสรุป คือการขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม มีภาระหน้าที่มากเกินไป โอกาส การศึกษาฝึกฝนน้อยเช่นเดียวกับเกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาไม่สูง แก้ไขปัญหาได้โดยการ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ จำแนกและจัดลำดับความสำคัญของงาน หาโอกาสในการเรียนรู้ เพื่อเติมเต็มภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบด้วยทักษะจากการศึกษา อบรม การศึกษาทางไกล และใช้ การเรียนรู้จากประสบการณ์

2.4 แนวทางพัฒนาสมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตร

แนวทางพัฒนาสมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตรทั้ง 8 ประเด็นซึ่งเกี่ยวข้องกับ สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของนักส่งเสริมการเกษตร นักส่งเสริมการเกษตรจึงจำเป็นต้องมี องค์ประกอบทั้ง 5 ประการ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ทิศนคติ บุคลิกลักษณะประจำ และแรงจูงใจ เพื่อให้ สามารถปฏิบัติงานได้ตามสมรรถนะ โดยการพัฒนาองค์ประกอบทั้ง 5 โดยการฝึกอบรม ฝึกฝนหา ต้นแบบที่ดี โดยใช้กระบวนการหรือวิธีการที่เหมาะสม ซึ่ง Nav R. Ghimire and Robert A. Martin (2011) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาสมรรถนะสำหรับการประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาด้านการส่งเสริม ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การประเมินความต้องการ/การพัฒนาหลักสูตร วิธีการ ประเมิน กลยุทธ์ในการนำความรู้ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย ทักษะที่จำเป็นก่อนปฏิบัติงาน กลยุทธ์การ จัดการเรียนการสอน ซึ่งแต่ละองค์ประกอบจะเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน มีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีระบบการสนับสนุนภายใต้การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การวางแผน การประยุกต์ใช้ และการ ได้ข้อมูลป้อนกลับจากนักศึกษาด้านการส่งเสริม

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าวมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้

3.1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดสมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตรให้ ชัดเจนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ นักส่งเสริมการเกษตรเข้าใจและเข้าถึงสิ่งที่ต้องปฏิบัติ

3.1.2 รัฐควรมีนโยบายและแผนงานพัฒนานักส่งเสริมการเกษตรที่ชัดเจนทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้การปฏิบัติงานได้เป็นไปตามสมรรถนะ โดยการให้ความรู้และทักษะ เพื่อไปใช้ในการปฏิบัติงานตามแผน นโยบายของรัฐและแผนงานของกระทรวงและกรมที่กำหนดไว้

3.1.3 นักส่งเสริมต้องมีความพร้อมโดยการพัฒนาหรือปรับบุคลิกภาพให้เหมาะสม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่เกษตรกร

3.1.4 นักส่งเสริมการเกษตรควรวางแผนการเยี่ยมเยียนเกษตรกรอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสพบปะนักส่งเสริมมากขึ้น

3.1.5 มีการประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น พร้อมทั้งจัดฝึกอบรมความรู้ให้แก่เกษตรกรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านเทคนิควิชาการ และเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรได้ทำการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3.1.6 สร้างบรรยากาศการทำงานในพื้นที่ให้นักส่งเสริมการเกษตรโดยการสนับสนุนทรัพยากรอย่างพอเพียง

3.1.7 การให้ความรู้แก่นักส่งเสริมการเกษตรในการริเริ่มและเสนอโครงการต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณจากรัฐหรือองค์กรใดๆ

3.1.8 นักส่งเสริมการเกษตรพึงศึกษาเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ในสิ่งต่างๆ ที่จะต้องนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ใช้สื่อที่เหมาะสม ฝึกฝนทักษะในการคิดวิเคราะห์ รักการเรียนรู้ที่จะเพิ่มพูนประสบการณ์ ทำให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นในการที่จะยอมรับและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 การจัดระบบงานส่งเสริมการเกษตรเปรียบเทียบระหว่างประเทศใน ASEAN

3.2.2 การพัฒนาตัวชี้วัดมาตรฐานงานอาชีพนักส่งเสริมการเกษตรที่เป็นสากล